

Stagepunt Midden-Brabant

Tilburg, februari 2019

Onderzoeksrapport

Worden er voldoende doktersassistenten
en praktijkondersteuners opgeleid?

Flexpool In het Hart van Brabant

Flexpool In het Hart van Brabant is een regionale pool met doktersassistenten en POH's die kunnen invallen op momenten dat er behoefte is aan tijdelijke inzet van personeel door bijvoorbeeld ziekte of (zwangerschaps)verlof. Flexpool In het Hart van Brabant is in 2016 ontstaan vanuit een samenwerking tussen Zorggroep RCH Midden-Brabant, Zorggroep BeRoEmD en PRO Flexpool (onderdeel van PRO Praktijkmanagement). De pool is opgebouwd met praktijkmedewerkers die werkzaam zijn bij de bij RCH en BeRoEmD aangesloten huisartsenpraktijken en die daarnaast bereid zijn collega-praktijken te helpen. Daarnaast is de pool aangevuld met extern geworven medewerkers.

In een snel tempo is de arbeidsmarkt van ondersteunend personeel in de huisartsenzorg krapper geworden. Mede door de complexer wordende zorgvraag en de vergrijzing van het personeelsbestand neemt deze krapte de komende jaren verder toe. Als er niet voldoende ondersteunend personeel wordt opgeleid, komt de continuïteit van de huisartsenzorg in het gedrang. Om meer en betere stageplaatsen voor leerling doktersassistenten te creëren in de huisartsenzorg is Stagepunt Midden-Brabant opgericht. Stagepunt Midden-Brabant zorgt enerzijds voor ontzorging van het huisartsteam en anderzijds voor een betere afstemming tussen opleidingsinstelling, huisartsenpraktijk en stagiair. Wanneer Stagepunt Midden-Brabant zowel het huisartsteam als de stagiair een positieve ervaring geeft, zullen meer stageplaatsen worden aangeboden door praktijken en meer leerling doktersassistenten enthousiast worden gemaakt voor de huisartsenzorg.

Aanleiding onderzoek

Per 1 september 2018 is Stagepunt Midden-Brabant live. Stagepunt Midden-Brabant is een initiatief van Zorggroep RCH Midden-Brabant, Huisartsenposten Midden-Brabant en LHV Huisartsenkring Midden-Brabant in samenwerking met PRO Praktijkmanagement, ROC Tilburg en SBB. Het initiatief wordt mede mogelijk gemaakt door de stimuleringsmaatregel van SSFH en een subsidie van VEZN.

Om te weten te komen in hoeverre de bij RCH aangesloten huisartsenpraktijken momenteel stageplaatsen voor leerling doktersassistenten en POH's beschikbaar stellen, en in hoeverre zij hiervoor in de toekomst openstaan, met het oog op de krapper wordende arbeidsmarkt, als zij enkel nog inhoudelijke begeleiding hoeven te geven en andere organisatorische en administratieve zaken voor hen geregeld worden, is dit onderzoek uitgevoerd. Hiervoor is zowel digitaal als hardcopy per post een vragenlijst verzonden naar de huisartsen van alle huisartsenpraktijken in de regio. Per huisartsenpraktijk heeft één huisarts de vragenlijst ingevuld namens de huisartsenpraktijk.

Daarnaast is ook een vragenlijst verstuurd naar alle doktersassistenten en POH's in de regio om de leeftijdsverdeling per functie in kaart te brengen. Hierdoor wordt de uitstroom van medewerkers voor de komende jaren inzichtelijker. Op basis van deze leeftijdsverdeling en een aantal aannames kan de benodigde instroom binnen de regio beter worden voorspeld. Tot slot is onder de doktersassistenten en POH's onderzocht in hoeverre zij bereid zijn om een stagiair te begeleiden in de praktijk.

Dit onderzoek is uitgevoerd door PRO Praktijkmanagement.

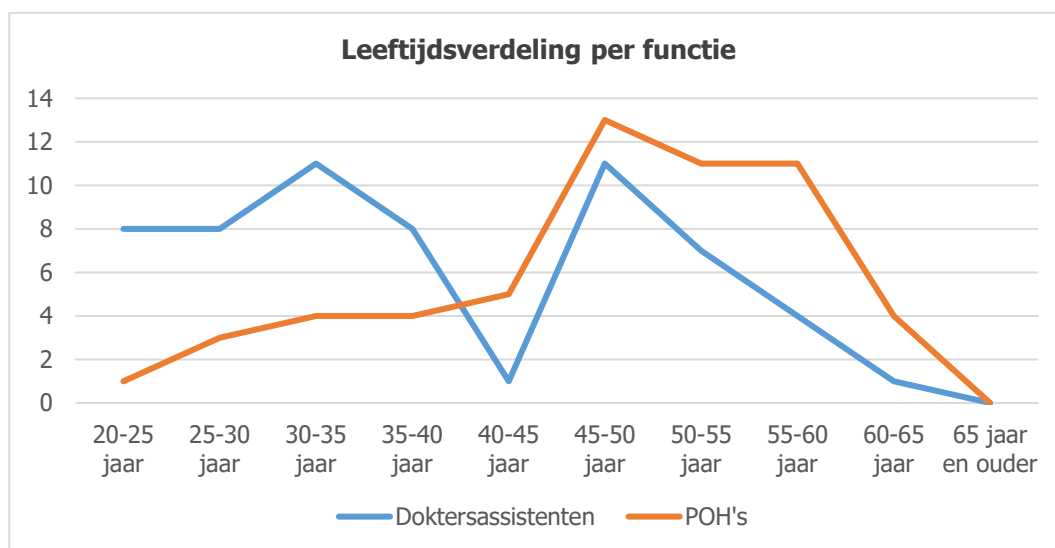
Respondenten

Totaal hebben 59 van de ongeveer 350 doktersassistenten (17%) en 56 van de ongeveer 100 POH's (56%) uit de regio de vragenlijst ingevuld. Van de ongeveer 100 huisartsenpraktijken hebben 63 huisartsen (63%) de vragenlijst namens de huisartsenpraktijk ingevuld. De doktersassistenten hebben gemiddeld een arbeidscontract van 26 uur per week en de POH's gemiddeld 23 uur per week per huisartsenpraktijk.

In dit onderzoek is de POH-GGZ buiten beschouwing gelaten. Wanneer over een POH wordt gesproken, wordt de POH-Somatiek bedoeld.

Leeftijdsverdeling per functie

De onderstaande grafiek geeft de leeftijdsverdeling per functie weer met als peilingsdatum 1 januari 2018. 17% van de doktersassistenten en 56% van de POH's hebben de vragenlijst ingevuld. De onderstaande grafieken zijn gebaseerd op de antwoorden van de respondenten. De leeftijdsverdeling kan in werkelijkheid afwijken gezien maar een klein deel van de doktersassistenten en ook niet alle POH's de vragenlijst hebben ingevuld.

Uitstroom per functie

Op basis van de volgende drie aannames kan een uitspraak worden gedaan over de uitstroom van doktersassistenten en POH's bij huisartsenpraktijken in de komende 5 en 10 jaar. Deze uitstroom wordt weergegeven in het aantal doktersassistenten en POH's. Uit dit onderzoek blijkt dat doktersassistenten gemiddeld 26 uur per week werken volgens hun arbeidscontract en POH's gemiddeld 23 uur per week.

- 30% van de doktersassistenten en POH's stopt bij 55 jaar, ofwel 100% gaat ongeveer 8 uur per week minder werken;
- 50% van de doktersassistenten en POH's stopt bij 60 jaar;
- 100% van de doktersassistenten en POH's stopt bij 65 jaar.

Bij de berekening van deze cijfers is geen rekening gehouden met andere factoren, zoals:

- de stijgende zorgvraag;
- ontslag als gevolg van een andere baan buiten de regio van RCH;
- uitval door ziekte.

Op basis van de respondenten stroomt uit binnen de regio tussen 0 tot 5 jaar:

- 5,1 doktersassistenten
- 12,8 POH's

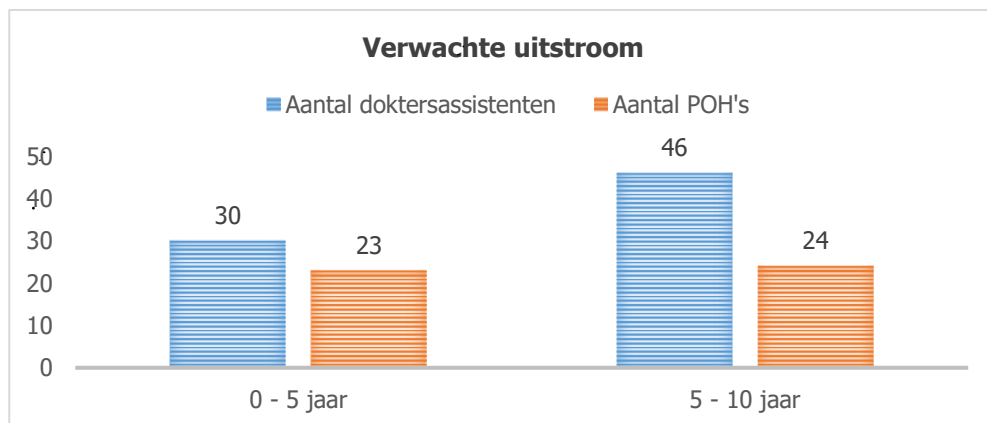
Tussen 5 en 10 jaar stromen nog eens uit:

- 7,75 doktersassistenten
- 13,3 POH's

Van de respondenten stromen tussen 0 en 10 jaar 13 doktersassistenten en 26 POH's uit binnen de regio.

Gezien de respons van de doktersassistenten van 17%, zou de uitstroom van doktersassistenten binnen de regio bijna 6 keer zo groot kunnen zijn, wanneer de antwoorden van de respondenten representatief zijn voor alle 350 doktersassistenten. Ook de uitstroom van POH's binnen de regio ligt hoger wanneer extrapolatie wordt toegepast.

De volgende grafiek laat zien wat de verwachte uitstroom binnen de regio is wanneer extrapolatie wordt toegepast. Dit betekent dat 22% van de doktersassistenten en 47% van de POH's binnen de regio binnen 10 jaar uitstroomt.

Prognose arbeidsmarkt

Ondanks de uitstroom van de doktersassistenten bij de huisartsenpraktijken wordt voor doktersassistenten een evenwicht (veel-vraagscenario) of een geringe overschot (minder-vraagscenario) verwacht. Dit heeft er mee te maken dat men in ziekenhuizen verwacht minder doktersassistenten in te zetten in de komende jaren. Dit stelt AZW in het Onderzoeksprogramma Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn dat in januari 2018 gepubliceerd is.¹ Dit rapport geeft echter de regionale verschillen niet weer, waardoor dit regionaal kan afwijken.

Volgens het arbeidsmarktonderzoek wat in 2018 is uitgevoerd door Nivel, zullen voor zowel doktersassistenten, POH's en POH-GGZ vraag en aanbod in Midden-Brabant in 2023 uit balans zijn. Vooral voor doktersassistenten volgt uit de prognoses een groot tekort. Om dit op te vangen moeten een groot aantal doktersassistenten worden aangetrokken en/of opgeleid.²

Daarnaast is in Nederland ook sprake van een mismatch op de arbeidsmarkt zorg en welzijn, waardoor de vraag en het aanbod niet op elkaar aansluiten. De vraag is, in hoeverre een doktersassistent uit het ziekenhuis, die geen ervaring in een huisartsenpraktijk heeft, gemakkelijk kan instromen in een huisartsenpraktijk. Deze doktersassistenten moeten een kans krijgen om in een huisartsenpraktijk te kunnen stagelopen en vervolgens te werken om een tekort aan doktersassistenten te kunnen voorkomen. Een oplossing hiervoor is een groep gediplomeerde doktersassistenten, die geen of weinig ervaring hebben in een huisartsenpraktijk, in beeld te brengen en hen een verkort opleidingstraject aan te bieden met een stagemogelijkheid bij een huisartsenpraktijk.

Volgens SSFH is de huisartsenzorg momenteel landelijk op zoek naar 600 ondersteunende medewerkers (doktersassistenten, POH-Somatiek, POH-GGZ) voor in de huisartsenzorg als antwoord op de toenemende en steeds complexere zorgvraag.³ Begin 2016 heeft SSFH al na onderzoek geconcludeerd dat de instroom van de opleidingen Zorg en Welzijn toen al te laag was voor de toekomstige vraag naar personeel.⁴ Nu deze instroom van studenten inmiddels afstudeert, wordt dit ook op de arbeidsmarkt ervaren.

¹ AZW, Onderzoeksprogramma Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn, https://www.ssfh.nl/fileadmin/Files/documenten/Actueel/2018/AZW_Actueel_januari_2018-def.pdf

² Nivel, Zicht op regionale capaciteit en arbeidsmarkt vraagstukken huisartsenzorg. Huisartsenzorg in de arbeidsmarktregio Midden-Brabant, https://nvl004.nivel.nl/nivel-2015/sites/default/files/bestanden/Factsheet_huisartsenzorg_arbeidsmarktregio_Midden_brabant.pdf

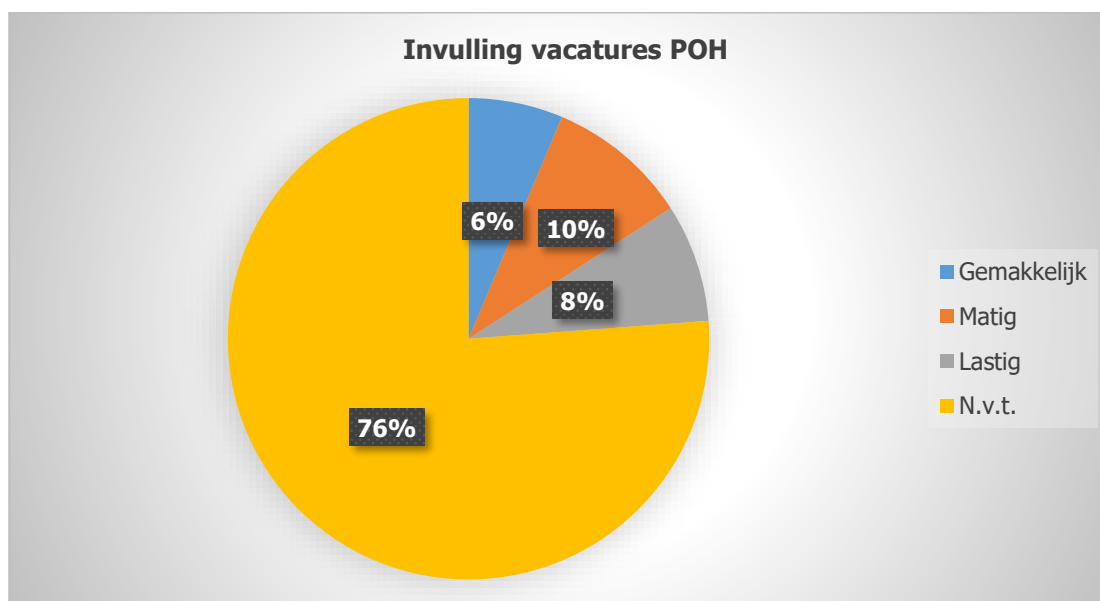
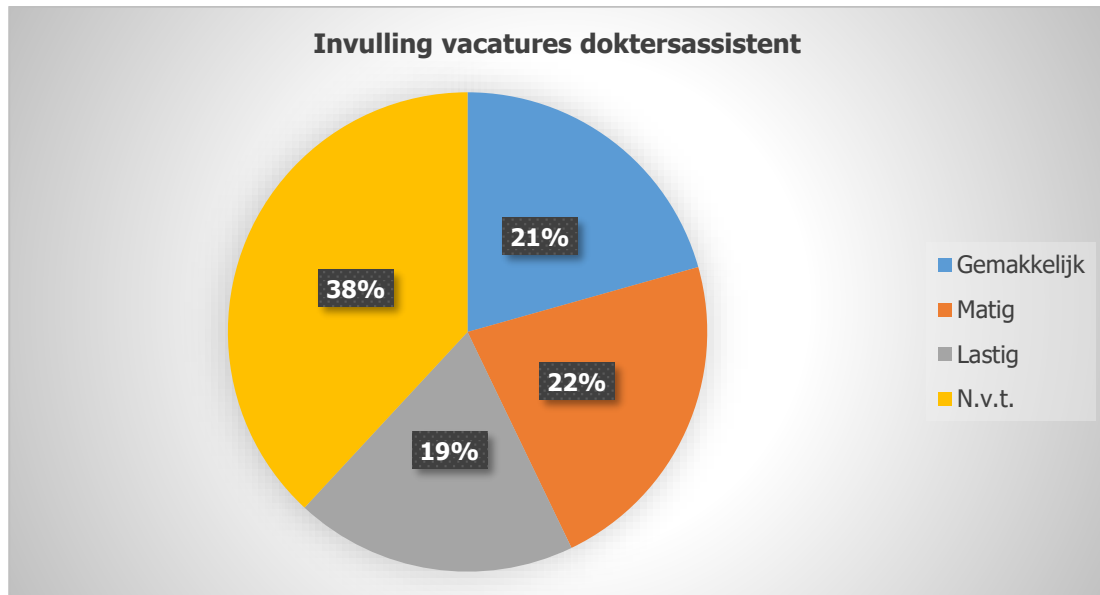
³ SSFH, <https://www.zorgkansen.nl/jouw-mogelijkheden/>

SSFH, <https://www.ssfh.nl/nieuws/nieuws-item/nederland-zoekt-600-huisartsondersteuners-campagne-nieuwe-zorg-nieuwe-kansen/>

⁴ SSFH, <https://www.ssfh.nl/nieuws/nieuws-item/instroom-opleidingen-zorg-en-welzijn-te-laag-voor-toekomstige-vraag-personeel/>

Invulling vacatures

Aan de huisartsen is gevraagd in hoeverre zij hun vacatures voor doktersassistenten en POH's in het afgelopen jaar naar wens hebben kunnen invullen. De onderstaande cirkeldiagrammen geven deze resultaten weer. Voor een aantal huisartsenpraktijken was deze vraag niet van toepassing, omdat zij in het afgelopen jaar niet op zoek geweest zijn naar een doktersassistent of POH.

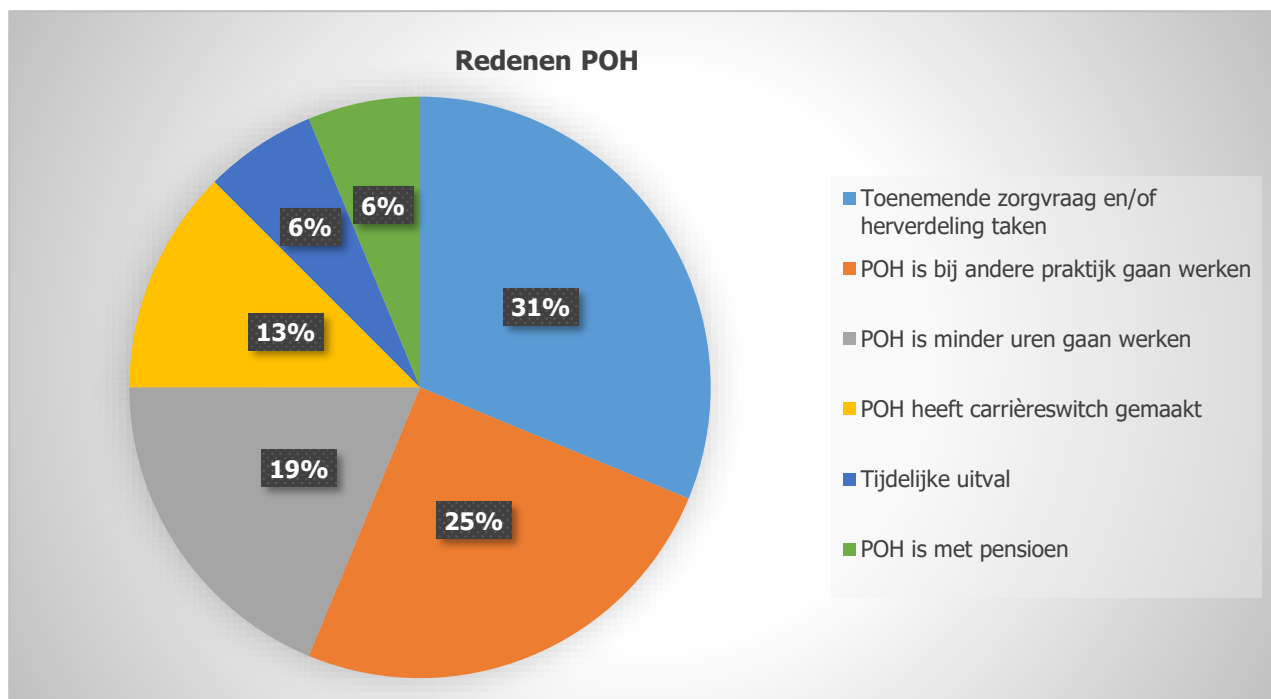
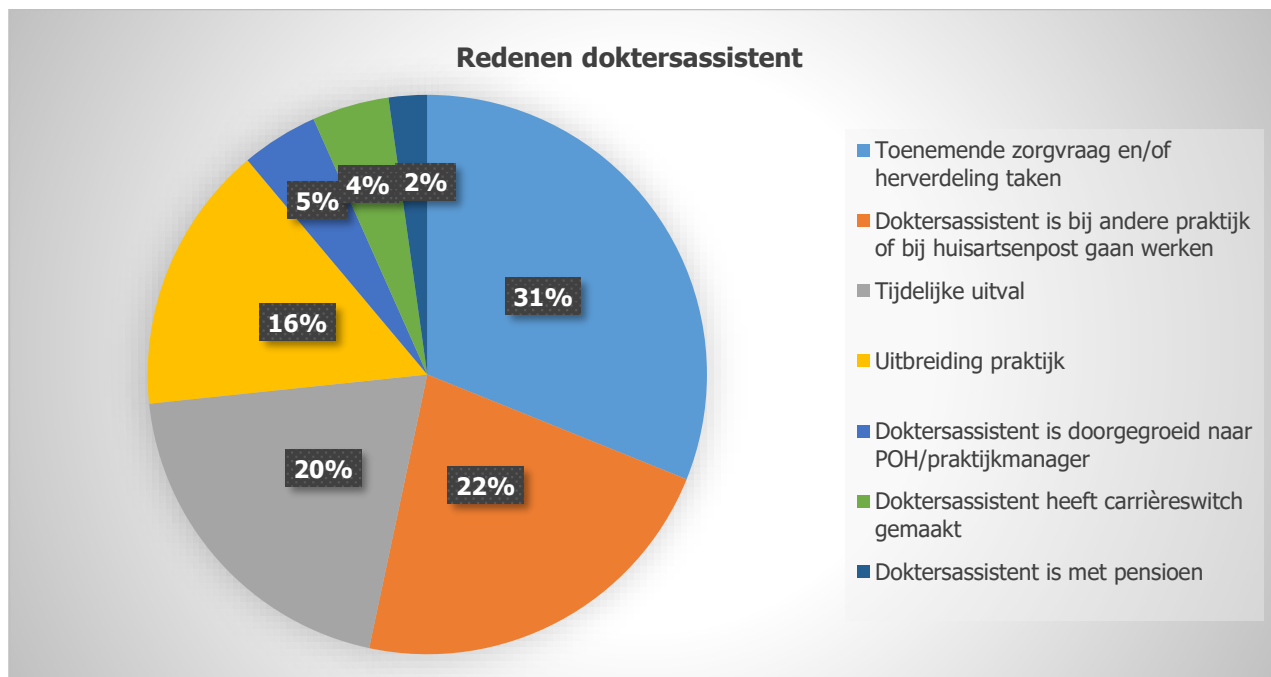

Bovenstaande resultaten liggen in lijn met het arbeidsmarktonderzoek wat in 2018 is uitgevoerd door Nivel. In dit onderzoek kwam ook naar voren dat relatief veel praktijken vacatures hebben gehad. Naast de vacatures voor een huisarts gaven de meeste praktijken aan veel moeite te hebben gehad met de vacatures voor een doktersassistent. 36% had moeite om een vacature voor een doktersassistent in te vullen.⁵

⁵ Nivel, Zicht op regionale capaciteit en arbeidsmarktfragmenten huisartsenzorg. Huisartsenzorg in de arbeidsmarktregio Midden-Brabant, https://nvl004.nivel.nl/nivel-2015/sites/default/files/bestanden/Factsheet_huisartsenzorg_arbeidsmarktregio_Midden_brabant.pdf

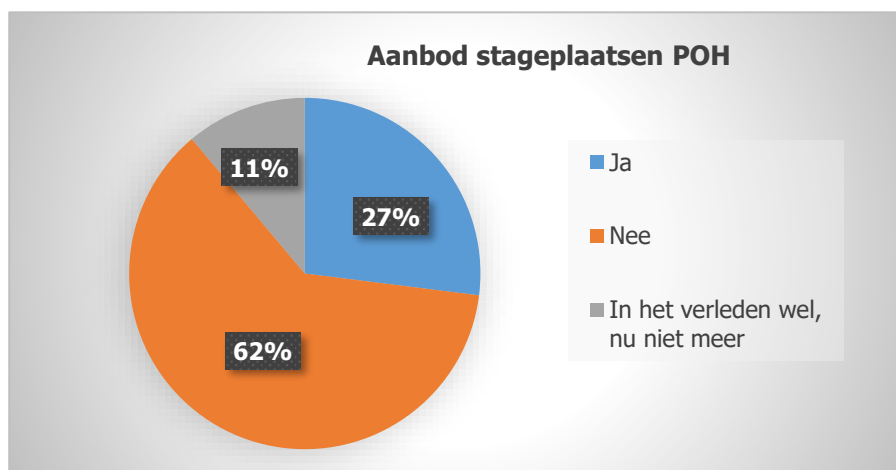
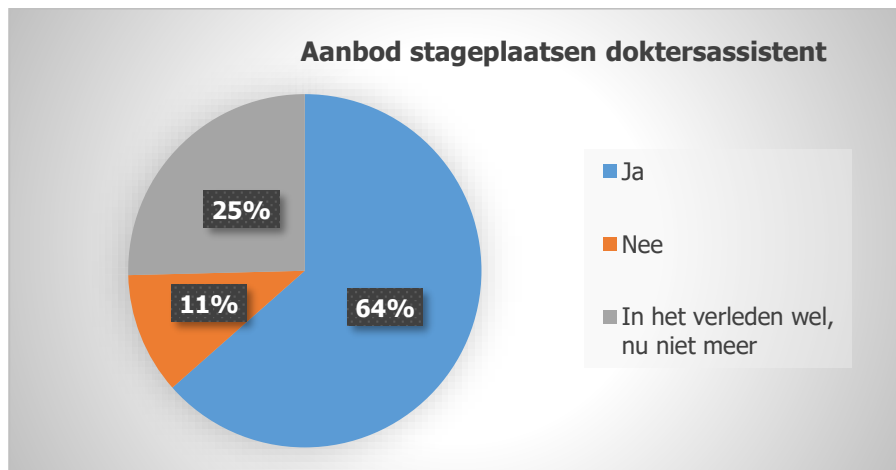
Waarom zijn huisartsenpraktijken op zoek geweest naar een doktersassistent of POH?

Er zijn verschillende redenen waarom een huisartsenpraktijk op zoek is geweest naar een doktersassistent of POH. De voornaamste reden, als het gaat om zowel doktersassistenten als POH's, is de toenemende zorgvraag en/of herverdeling van de taken binnen de huisartsenpraktijk. Daarnaast is opvallend dat ook een deel is gaan werken bij een andere huisartsenpraktijk, of in geval van de doktersassistenten misschien ook bij de huisartsenpost. Wat ook opvalt is dat tijdelijke uitval meer voorkomt bij de doktersassistenten dan bij de POH's binnen de regio. In de onderstaande diagrammen zijn alle redenen opgenomen met daarbij hoe deze redenen zich tot elkaar verhouden.

Actuele aanbod stageplaatsen

Hieronder zijn de resultaten weergegeven in hoeverre de huisartsenpraktijken momenteel stageplaatsen aanbieden voor leerling doktersassistenten en POH's. Van de huisartsenpraktijken die stageplaatsen voor leerling doktersassistenten aanbieden, bieden de meeste praktijken 1 stageplaats per jaar aan. Enkele huisartsenpraktijken bieden 2, 3 of 4 stageplaatsen aan voor leerling doktersassistenten. Als het gaat om stageplaatsen voor leerling POH's, bieden de meeste huisartsenpraktijken geen stageplaatsen aan. De huisartsenpraktijken die wel stageplaatsen aanbieden voor leerling POH's, bieden maximaal 1 stageplaats per jaar aan. Gezien 63% van de huisartsenpraktijken de vragenlijst hebben ingevuld, kunnen de onderstaande percentages in werkelijkheid afwijken.

Opleidingsinstellingen

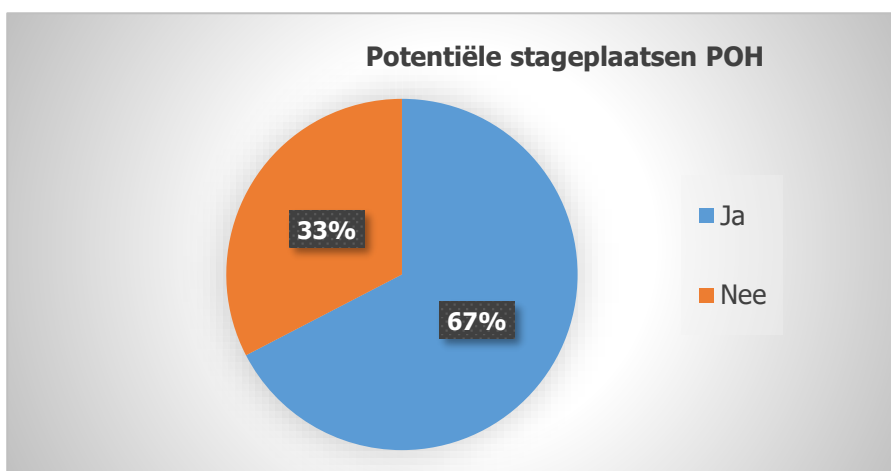
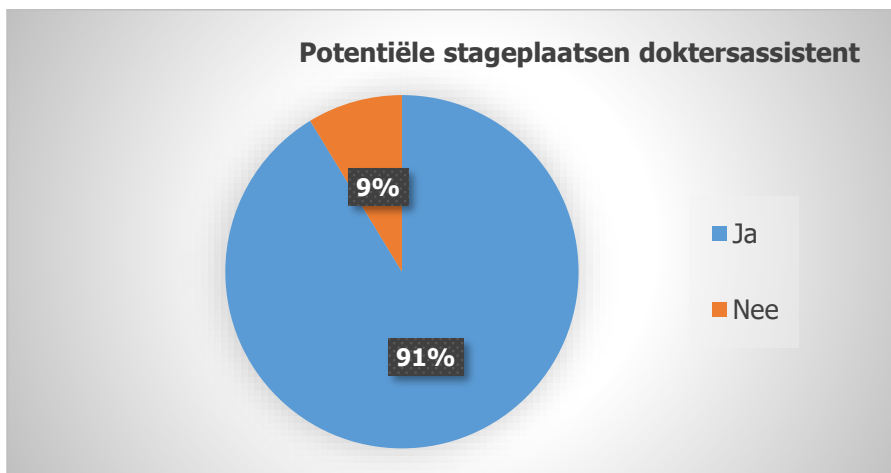
Er zijn diverse opleidingsinstellingen als het gaat om de opleiding tot doktersassistent of POH. De meeste huisartsenpraktijken geven aan stagiairs te hebben vanuit een ROC als het gaat om een doktersassistent stagiair. De meesten geven niet specifiek aan vanuit welke ROC zij stagiairs hebben. Daarnaast wordt door enkele huisartsenpraktijken specifiek Koning Willem I College en ROC Tilburg genoemd. Enkelingen geven aan stagiairs te hebben van Capabel Onderwijs Groep, NTI, NIPA, LOI en Scheidegger Opleidingen. Als het gaat om een POH stagiair dan geven de meeste huisartsenpraktijken aan van Avans+ en Breederode Hogeschool POH stagiairs te hebben. Enkele huisartsenpraktijken geven aan vanuit HAN een POH stagiair te hebben.

Waarom bieden huisartsenpraktijken momenteel geen stageplaatsen?

Onder de huisartsenpraktijken die momenteel geen stageplaatsen voor leerling doktersassistenten en/of POH's bieden, is onderzocht waarom zij deze momenteel niet bieden. Als het gaat om een POH stagiair geven de meeste praktijken aan dat zij hiervoor ruimtegebrek hebben. Ook tijdgebrek speelt een rol als het gaat om de begeleiding van een POH stagiair. Sommigen geven ook aan hier nooit over nagedacht te hebben of dat dit nooit ter sprake is gekomen binnen de praktijk. Als het gaat om een doktersassistent stagiair geven de meeste respondenten aan wel stageplaatsen te bieden. Onder de huisartsenpraktijken die geen stageplaatsen voor doktersassistenten stagiairs (meer) bieden, geven de meeste praktijken aan tijdgebrek te hebben voor de begeleiding van een doktersassistent stagiair. Daarnaast wordt ook aangegeven dat er ruimtegebrek is voor een doktersassistent stagiair of dat de medewerkers niet in staat zijn om een stagiair te begeleiden. Tot slot geven enkelen aan dat zij geen stageplaatsen voor leerling doktersassistenten bieden vanwege het gebrek aan motivatie van de stagiairs.

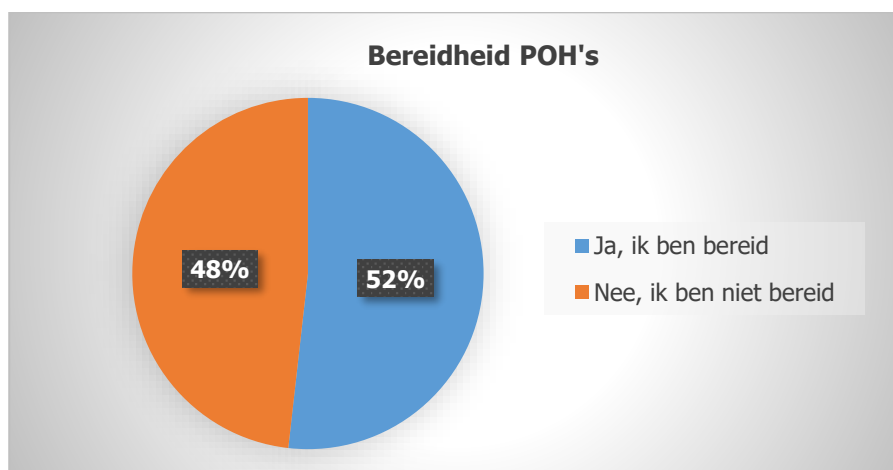
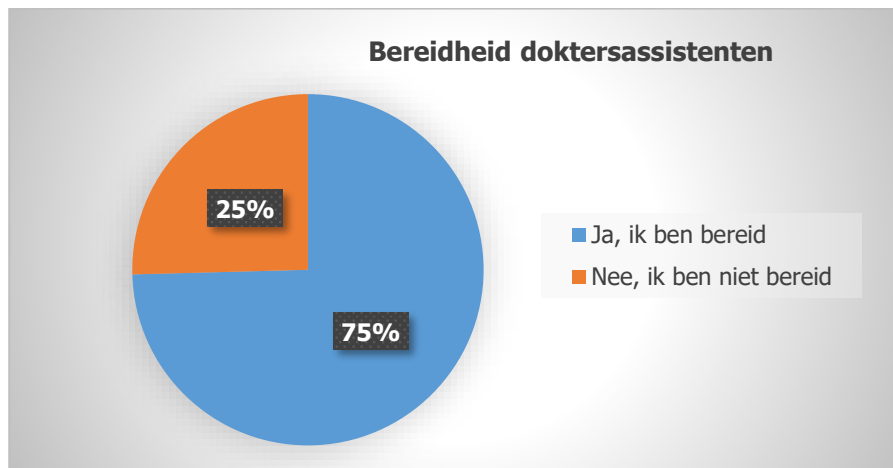
Potentiële stageplaatsen

Aan de diagrammen bij 'Actuele aanbod stageplaatsen' is te zien dat 36% van de respondenten momenteel geen stageplaatsen biedt voor leerling doktersassistenten en 73% geen stageplaatsen biedt voor leerling POH's. Onder deze huisartsenpraktijken is gepeild in hoeverre zij in de toekomst open staan voor het beschikbaar stellen van stageplaatsen voor leerling doktersassistenten en/of POH's, met het oog op een krappere wordende arbeidsmarkt, als men enkel de inhoudelijke begeleiding hoeft te geven en andere organisatorische en administratieve zaken voor hen geregeld worden. In de volgende twee diagrammen zijn de resultaten van de peiling onder deze huisartsenpraktijken weergegeven.

In hoeverre zijn doktersassistenten en POH's bereid stagiairs te begeleiden?

Bij de doktersassistenten en POH's is onderzocht of zij bereid zijn stagiairs te begeleiden, en zo niet, waarom niet. De meeste respondenten geven aan bereid te zijn een stagiair te begeleiden. De doktersassistenten en POH's die aangeven hiertoe niet bereid te zijn, geven aan dat hiervoor ruimtegebrek is in de praktijk. Dit speelt een grotere rol als het gaat om een POH stagiair. Daarnaast speelt tijdgebrek ook een grote rol als het gaat om het begeleiden van een doktersassistent of POH stagiair. Enkele POH's geven tot slot aan dat ze zelf wel bereid zijn om een stagiair te begeleiden, maar dat zij niet weten of hun werkgever hier ook achter staat. In de volgende twee diagrammen zijn de resultaten van de peiling onder deze doktersassistenten en POH's weergegeven.

Conclusies en aanbevelingen

Leeftijdsverdeling en uitstroom

Volgens de onderzoeksresultaten is het merendeel van de doktersassistenten tussen de 30 en 35 jaar en tussen de 45 en 55 jaar. Diezelfde conclusie kan niet getrokken worden voor alle doktersassistenten in de regio, omdat het responspercentage slechts 17% is. Bij de POH's is duidelijk te zien dat de meeste POH's tussen de 45 en 60 jaar zijn en dat er weinig jonge aanwas is. Binnen 0 tot 10 jaar stromen volgens de onderzoeksresultaten schrikbarend veel POH's uit, namelijk bijna de helft van alle POH's op de arbeidsmarkt. Om deze reden is aan te bevelen om naast het werven van meer stageplaatsen voor leerling doktersassistenten ook te starten met het werven van meer stageplaatsen voor leerling POH's.

Door digitalisering vindt de komende jaren een uitstroom van doktersassistenten plaats in ziekenhuizen, maar zij kunnen niet direct instromen bij huisartsenpraktijken, omdat daarvoor kennis en ervaring in de huisartsenzorg bij hen ontbreekt. Een verkort opleidingstraject met een stagemogelijkheid bij een huisartsenpraktijk kan bijdragen om deze doelgroep wel te kunnen laten instromen bij de huisartsenpraktijken. PRO is in samenwerking met een huisartsenorganisatie bezig om zo'n verkort opleidingstraject op te zetten en kan andere huisartsenorganisaties hier ook mee helpen.

Arbeidsmarktkrapte

De arbeidsmarktkrapte wat betreft doktersassistenten en POH's binnen de regio was in het afgelopen jaar voor het grootste deel van de praktijken al voelbaar, gezien het grootste deel van de praktijken hun vacature voor een doktersassistent of POH matig tot lastig hebben kunnen invullen. Opvallend is dat de meeste praktijken op zoek zijn geweest naar een doktersassistent of POH vanwege de toenemende zorgvraag en/of de herverdeling van de taken. Hieruit kan worden geconcludeerd dat naast de bestaande doktersassistenten en POH's meer doktersassistenten en POH's nodig zijn om de toenemende zorgvraag en alle taken in de toekomst ook aan te kunnen. Ook valt op dat ongeveer een kwart van de praktijken op zoek is geweest naar een doktersassistent of POH vanwege de reden dat de doktersassistent of POH bij een andere huisartsenpraktijk of huisartsenpost is gaan werken.

Stageplaatsen

64% van de huisartsenpraktijken uit de regio biedt één of meer stageplaatsen per jaar aan voor leerling doktersassistenten. Evenals in het arbeidsmarktonderzoek wat in 2018 is uitgevoerd door Nivel⁶, wijzen de resultaten erop dat in de regio voldoende stageplaatsen zijn voor leerling doktersassistenten in de huisartsenzorg. Echter wordt dit anders ervaren door de scholen die doktersassistenten opleiden. Dit kan duiden op een verschil tussen praktijken die aangeven een stageplaats voor leerling doktersassistenten aan te bieden en praktijken die daadwerkelijk leerling doktersassistenten opleiden, oftewel, niet alle stageplaatsen worden daadwerkelijk ingevuld. Des te belangrijker is het om de potentiële stage aanbieders in kaart te brengen en te behouden.

Van de 36% die geen stageplaatsen voor leerling doktersassistenten bieden, staat 91% hier in de toekomst wel voor open met het oog op een krappere wordende arbeidsmarkt, wanneer zij enkel nog de inhoudelijke begeleiding moeten geven en andere organisatorische en administratieve zaken voor hen geregeld worden. Als het gaat om stageplaatsen voor leerling POH's dan geeft 27% aan maximaal één stageplaats aan te bieden per jaar. Van de 73% die geen stageplaatsen voor leerling POH's bieden, staat 67% hier in de toekomst wel voor open met het oog op een krappere wordende arbeidsmarkt, wanneer zij enkel nog de inhoudelijke begeleiding moeten geven en andere organisatorische en administratieve zaken voor hen geregeld worden. Ook het merendeel van de doktersassistenten en POH's die werkzaam zijn in de regio, zijn bereid om stagiairs te begeleiden in de praktijk.

Hieruit kan worden geconcludeerd dat als de huisartsenpraktijken enkel nog inhoudelijke begeleiding moeten geven aan de stagiair en andere zaken door Stagepunt Midden-Brabant geregeld worden, in de toekomst 96% van de praktijken (in plaats van 64%) stageplaatsen bieden voor leerling doktersassistenten. Voor stageplaatsen voor leerling POH's zal volgens de onderzoeksresultaten 76% van de praktijken (in plaats van 27%) in de toekomst stageplaatsen bieden als ook hierin de huisartsenpraktijken ondersteund kunnen worden door Stagepunt Midden-Brabant. Dit zijn aanzienlijk meer stageplaatsen voor zowel leerling doktersassistenten als POH's. Dit resulteert over enkele jaren al tot meer instroom van doktersassistenten en POH's op de arbeidsmarkt.

⁶ Nivel, Zicht op regionale capaciteit en arbeidsmarktvoorwaarden huisartsenzorg. Huisartsenzorg in de arbeidsmarktregio Midden-Brabant, https://nvl004.nivel.nl/nivel-2015/sites/default/files/bestanden/Factsheet_huisartsenzorg_arbeidsmarktregio_Midden_brabant.pdf